

LEREN IN HET DOMEIN VAN DE KUNST

WAT IS LEREN OVER EN DOOR KUNST?

- **WAT KENMERKT HET DOMEIN VAN DE KUNST?**

Kunst is een discipline of domein. Het bevat een kenmerkende eigen wijze van ervaren, denken (discours) en creëren: via beelden, dans, muziek of drama. Kennisverwerving in de kunst is fundamenteel anders dan bijvoorbeeld kennisverwerving in het logisch-mathematische of linguïstische domein:

- Leren door en over kunst is een sensomotorisch, affectief, (meta-)cognitief, creatief, en sociaal proces van *embodied, imaginative cognition en creativiteit*.

- Creëren bij de kunstvakken is gericht op transformatie van het bestaande, door geïntegreerde waarneming, analyse, conceptualisering & gematerialiseerde verbeelding.

(Efland, 2004; Gardner, 2007; Goodman, 1976; Immordino-Yang & Damasio, 2007; Immordino-Yang, 2009; Plucker et al, 2004).

- **WAT KENMERKT HET LEREN OVER EN DOOR KUNST?**

- **Embodied cognition** gaat over de wisselwerking tussen lichaam en geest in leerprocessen; abstracte concepten en de rede of ratio zijn gebaseerd op lichamelijke, emotionele en zintuiglijke ervaringen (Immordino-Yang & Damasio, 2007).

- **Imagination of verbeeldingsvermogen** is de handeling of het vermogen om mentale beelden te vormen van datgene wat niet aanwezig is of wat nog niet eerder ervaren werd. En het is de handeling of het vermogen om nieuwe ideeën of beelden te creëren door combineren en reorganiseren van eerdere ervaringen (Efland, 2004).

- **Creativiteit** is de interactie tussen vaardigheid, proces en omgeving waardoor een individu of groep een waarneembaar product kan maken dat als nieuw en als nuttig beschouwd kan worden in een bepaalde sociale context (Plucker, Beghetto & Dow, 2004).

WAT ZIJN DE ALGEMENE LEERDOELEN VAN HET LEREN DOOR EN OVER KUNST?

- **LEREN OVER KUNST - kunsttheoretisch inzicht:** *reflectief (en receptief, productief doel)* De leerling leert een verdiepend inzicht te ontwikkelen in de betekenis van kunst (in verschillende kunstdisciplines) door kunst te ervaren, begrijpen, analyseren en beschrijven in de context van verschillende perspectieven, functies, locaties en tijden. Dit vereist de ontwikkeling van: cognitieve, affectieve, sensomotorische, creatieve, metacognitieve en sociale vaardigheden of *skills*. (zie pag. 3, model van de esthetische ervaring van Leder et al., 2004).

- **LEREN DOOR KUNST - artistieke processen en producten/ creëren:** *productief (en receptief, reflectief doel)* De leerling kan zelfstandig een creatief kunstzinnig onderzoeksproces ontwikkelen dat leidt tot de productie en de presentatie van eigen werk en de leerling kan reflecteren op het eigen product en proces (en het product en proces van andere leerlingen). Je zou dus affectieve, sensomotorische, cognitieve, creatieve, metacognitieve, sociale vaardigheden moeten leren ontwikkelen bij de kunstvakken, zodat je kunst van anderen leert kennen en leert waarderen en kunstproducten leert creëren (gericht op transformatie - van idee naar beeld, theater-, dans-, muziekperformance) waarbij je leert reflecteren op het eigen creatieve proces.

WELKE SOORTEN LEERDOELEN ZIJN ER IN HET LEREN OVER/DOOR KUNST ?

(META-)COGNITIEVE, ZINTUIGLIJKE, AFFECTIEVE, CREATIEVE EN SOCIALE LEERDOELEN

Omdat de taxonomie van Bloom gericht is op de cognitieve leerdoelen, is deze naar onze mening niet helemaal toereikend voor het domein van de kunst. Kunst is namelijk niet uitsluitend (meta-)cognitief maar ook zintuiglijk (sensomotorisch), affectief, creatief en sociaal van karakter. Kunst leren waarderen, vergt niet alleen kennis, maar ook beeldend inzicht (muzikaal inzicht etc. voor de andere kunsten) en empathisch vermogen, je moet kennis ontwikkelen of jezelf kunnen inleven in een onderwerp of thema waarover je werk wilt maken; of jezelf inleven het kunstwerk of het idee van een kunstenaar (in emotioneel opzicht), kunnen aanvoelen wat jij zelf of de kunstenaar in het werk wil uitdrukken (expressie/concept). Over je werkproces of de kunst van anderen moet je kunnen reflecteren en met anderen kunnen communiceren.

- **(META-)COGNITIEVE LEERDOELEN** zijn gericht op het ontwikkelen van kennis en inzichten en de reflectie daarop, om zodoende heel genuanceerd te leren denken over kunst. Kennis en waardering voor kunst in verschillende contexten te ontwikkelen door het leren *over* en *door* kunst. Hierdoor ontwikkelen leerlingen een beter begrip van de waarde en betekenissen van kunst in verschillende tijden en plaatsen, van belang in het kader van een geglobaliseerde (kunst)wereld. Daarnaast leren leerlingen via kunst reflectief vermogen te ontwikkelen omdat zij zich in leren leven in de ideeën of motieven van de ander, het andere of het onbekende in de kunst en daarover nadenken.
- **ZINTUIGLIJKE LEERDOELEN** zijn gericht op het zintuiglijk leren ervaren van kunst (visueel, auditief, lichaams-kinesthetisch), om zodoende te leren hoe je heel genuanceerd naar kunst kunt kijken en luisteren. Observeren vanuit een open houding. Daarnaast leren leerlingen *over* kunst door bewust te worden van zintuiglijke ervaringen. Leren kijken en luisteren naar kunst vanuit een open houding en met oog voor detail, ofwel goed leren observeren is niet alleen voor een intensievere beleving van kunst van belang, maar eveneens voor tal van andere beroepen een belangrijke vaardigheid
- **AFFECTIEVE LEERDOELEN** zijn gericht op het leren voelen en bewust leren ervaren van emoties van jezelf en van anderen (empathie), om zodoende te leren hoe je kunst heel genuanceerd kunt ervaren, beleven en waarderen. Bij de kunstvakken leren leerlingen over en door hun eigen emoties en over die van anderen, waardoor zij empathisch vermogen leren ontwikkelen. Zij leren zich daarbij in te leven in de ander, het andere of het onbekende in de kunst. Door zelf actief met kunst bezig te zijn, leren leerlingen niet alleen creatieve vermogens ontwikkelen maar eveneens hoe zij hun persoonlijke ervaringen, ideeën of emoties uit kunnen drukken in beelden, muziek of performances. Motivatie en zelfwaarde: Het maken van kunstproducten/performances zorgt doorgaans voor een grotere motivatie voor en interesse in kunst. Heel veel leerlingen ontlene een gevoel van zelfwaarde aan het maken van een kunstwerk, tentoonstelling of performance als zij daarbij iets hebben gemaakt waar zij zelf trots op kunnen zijn.
- **CREATIEVE LEERDOELEN** zijn gericht op het zelfstandig leren ontwikkelen van een creatief kunstzinnig onderzoeksproces door leerlingen, om zodoende een origineel, eigen werk te produceren en presenteren. Creativiteit in beelden, muziek, dans, drama en media: leerlingen leren bij de kunstvakken alternatieve denkstrategieën kennen en toepassen. Leerlingen ontwikkelen divergente denkvaardigheden, verbeeldingsvermogen, en alternatieve oplossingsstrategieën zoals *problem finding*. Leerlingen leren hoe zij ideeën in beelden, muziek of performances kunnen transformeren.

Leerlingen leren met complexe aspecten van kunst, zoals meerduidigheid om te gaan.

- SOCIALE LEERDOELEN** zijn gericht op het zich leren inleven in anderen om zodoende te kunnen communiceren over en reflecteren op het eigen product en proces (en het product en proces van andere leerlingen en/of professionele kunstenaars). Leerlingen leren daardoor begrip en inzicht ontwikkelen in de mening, visie en gevoelens van anderen door te leren over kunst in dialoog met anderen. Dat is belangrijk voor het ontwikkelen van sociale en empathische vermogens. Leerlingen leren hierdoor eveneens de eigen mening, visie en gevoelens te verbaliseren.

M.T. van de Kamp, 2012.

